

Національний університет
«Києво-Могилянська Академія»
Миколаївська філія

НАУКОВІ ПРАЦІ Том VIII

Історичні науки

м. Миколаїв, 2000

УДК 08.2
Н 34
ББК 34.3

НАУКОВІ ПРАЦІ

НАУКОВІ ПРАЦІ

Друкується за ухвалою Вченої ради Миколаївської філії НаУКМА
(протокол № 10 (39) від 30.06.2000 р.)

Редакційна колегія:

Тригуб П.М., д-р. істор. наук, професор – відповідальний редактор;
Багмет М.О., д-р. істор. наук, професор – відповідальний секретар;
Даниленко В.М., д-р. істор. наук, професор;
Кримський С.Б., д-р. філос. наук, професор;
Черних Г.Г., д-р. істор. наук, професор;
Шкварець В.П., д-р. істор. наук, професор;
Колісниченко А.І., д-р. істор. наук, професор.

Упорядник тому – Андрєєв В.І.

Наукові праці: Збірник. – Миколаїв: Вид-во МФ
Н 34 НаУКМА, 2000. – Т. 8: Історичні науки. – 164 с.

ISBN 966-7458-26-1

Даний збірник містить статті, присвячені актуальним і малодослідженим питанням історії України, всесвітньої історії, історіографії та краєзнавства. Зокрема в ньому знайдуть відображення проблеми історичного розвитку Північного Причорномор'я, Донбасу, Правобережжя, проблеми гендерних досліджень, сволотції аграрних відносин другої половини XIX – на початку XX ст., виникнення фізичного виховання і спорту в Миколаєві, ставлення духовенства Херсонської єпархії до революційних подій 1905-1907 рр., репресій періоду сталінізму та ін. Розрахований на наукових працівників, аспірантів, студентів, краєзнавців, всіх, хто цікавиться історією.

ББК 34.3

ISBN 966-7458-26-1

© МФ НаУКМА, 2000

Зміст. Анотації наукових праць

Смирнов І.О. Етнічний склад населення післягетської Ольвії за даними епіграфічних джерел..... 15

Стаття присвячується вирішенню проблеми етнічного складу населення північно-понтійських грецьких полісів у певні етапи їх розвитку, що вимагає всебічного вивчення як малочислених писемних джерел VI ст. до н.е. – IV ст. н.е., так і всієї сукупності археологічного матеріалу. Робота містить результати досліджень ономастичних даних, які дозволяють конкретизувати загальнотеоретичні побудови дослідників античності про склад населення міст Північного Причорномор'я і разом з вивченням іншого археологічного матеріалу дати більш чітку картину етносу центрів грецької колонізації на території нашої держави; збирання, аналіз і класифікація ономастичного матеріалу давньогрецького полісу Ольвії I-III ст. н.е.

The decision of the question of ethnical structure of population of the Northern-Pontical Greek – polises in certain stages of their progress demands all-around research both in numerous written sources on the Northern-Coast of Black Sea history in antique time and all totality of archaeologist material. The most substantial information about the above mentioned problem is given in epigraphical material. Onomastical data research results permit to concretize general theoretical research conclusion about the population of ancient cities of the Northern Coast of the Black Sea and to obtain more distinct image of ethnoses of ancient Greek civilization on the territory of Ukraine. Collection, analysis and classification of onomastical material of ancient Greek polis Olvia in the III-I centuries B.C. makes the plot of this scientific-and-research work.

Кисельов А.Ф., Татарова Л.Л., Смелянова О. Г., Чернозуб А.А. Історичні факти діяльності сина Вітчизни Данила Самойловича на Миколаївщині 19

На підставі архівних документів і літературних джерел в статті розповідається про життя і діяльність на Миколаївщині першого доктора медицини Данила Самойловича, який зробив великий внесок у розвиток епідеміологічної науки. 12 Академій наук Західної Європи визнали його почесним академіком. Його ім'ям названа вулиця міста, медичне училище, встановлені пам'ятник та пам'ятні дошки.

The historic life and activity facts of the first doctor in Mykolayiv region Danila Samoylovitch who is the founder of epidemiology and honored academic of the twelve Academies of Sciences were made up on the basis of archives documents and literary searches.

Левченко Л.Л. Управління Севастополем у складі Миколаївського і Севастопольського військового губернаторства (1805-1864 рр.)..... 20

У статті досліджується питання управління м.Севастополем в період знаходження його у складі Миколаївського і Севастопольського військового губернаторства (1805-1864 рр.). Йому вдалося відновити структуру управління, призвичаїти вищих чиновників, котрі очолювали державну адміністрацію міста, знайти відомості про міських голів, висвітлити питання взаємовідносин представників державної адміністрації міста і міського самоврядування.

The author of the article investigated the question of handling Sevastopol during its being in the structure of the Mykolayiv and Sevastopol military gubernatorstvo (in 1805-1864). He managed to restore the structure of the

handle, names of the maximum officers, which headed the state administration of the city, to find the items of information on urban heads, to highlight questions of mutual relation of the representatives of state administration of the city and the local government.

Присяжнюк Ю.П. До проблеми ролі селянства у збереженні національної ідентичності українців (XIX – початок XX ст.)..... 25

Актуальність статті зумовлена малодослідженістю проблеми. Робиться одна з перших в історичній науці спроб показати своєрідну роль селян у збереженні української національної (етнічної) ідентичності в умовах колоніального статусу України.

The topicality of this article is conditioned by the fact of insufficient research of the problem. One of the first attempts is being made to show the peculiar role of peasants in preservation of the Ukrainian national identity under the conditions of Ukraine's colonial status.

Лисов О.О. Дипломатичне визнання Сербського князівства великими європейськими державами в 30-ті роки XIX ст..... 27

У статті автором розглядається міжнародне становище Сербського автономного князівства у період його дипломатичного визнання великими європейськими державами у 30-ті роки XIX ст. Автор прийшов до висновків, що великі держави, визнаючи Сербію, перш за все, намагалися впливати на її внутрішню та зовнішню політику, а також на політику Туреччини в справах князівства.

The article is devoted to the international position of the Serbia principedom in the period of its diplomatic recognition by the Great European Powers in 30-s years of the XIX century. The author has concluded that the Great European Powers recognizing Serbia, first of all, intended to influence its home and foreign policy as well as to influence the policy of Turkey in the Serbia principedom.

Коваль Г.П. Діяльність Херсонської Думи по управлінню міським господарством у другій половині XIX ст..... 31

У статті показується діяльність Херсонського самоврядування по благоустрою міста – заощенню вулиць, влаштуванню парків, скверів, бульварів, спорудженню водопроводу й освітленню вулиць, внаслідок чого поліпшились санітарний стан міста та умови життя його мешканців.

The article showed the activity of Kherson self-management bodies in town planning and organization of public services. It is pointed out, that town improvement considerably changed for the better a sanitary state of the town and living condition of its inhabitants.

Крапівін О.В., Субботін В.М. Конституційний процес і міжнародні зв'язки Болгарії (1878-1885 рр.)..... 35

В статті робиться спроба висвітлення проблеми конституційного будівництва в Болгарії у 70-80-х роках XIX століття з метою конкретизувати вплив процесу становлення державних інститутів у цій країні та її активність у міжнародному аспекті. Автори приходять до висновку, що формування нових економічних відносин у Болгарії і складання основ буржуазного господарства йшло одночасно з боротьбою за національний суверенітет. Разом з тим процеси, які

The article is devoted to questions of tax policy of a soviet authority in a Ukrainian village in period of restoring. With use of a plenty of an actual material the processes of becoming, development and activity of the tax device of a soviet authority in a Ukrainian village at this time are considered. On the basis of the detailed analysis of the involved(attracted) sources the output is formulated that the tax device of a soviet authority in a Ukrainian village executed фискальние of the function in relation to the payers of tax. It the objective - to collect maximal tools from country facilities (economy).

Лазуренко В.М. Вплив заможного селянства України на діяльність сільськогосподарської кооперації у доколгоспний період (1921-1929 рр.)..... 104

В статті на основі широкого кола джерел висвітлюються важливі аспекти участі заможного селянства України в діяльності сільськогосподарської кооперації в період нової економічної політики.

Based on the wide selection of original sources this article depicts the important aspects of the participation of Ukrainian prosperous peasants in the activity of agricultural cooperation in the period of new economic policy.

Липинський В.В. Реформування навчальної роботи у закладах загальної освіти УСРР у 20-ті роки . 107

В статті комплексно вивчається процес роботи в закладах загальної освіти УСРР у 20-ті роки. Вказані причини, які впливали на розвиток цього процесу. Розглядаються питання організації і структури навчального року, пошуку системи, програм навчання, нових форм і методів перевірки знань, забезпечення навчального процесу підручниками і літературою.

In this article the working process in general education establishments in the USSR in the 20s is studied. The reasons that influenced the development of that process are described. The questions of academic year organization and structure, the search of system, educational programmes, new work check-up methods and providing the process with textbooks and literature are considered.

Тригуб П.М. З історії політичних репресій на Миколаївщині у другій половині 20-х рр. ХХ ст. 111

В статті йдеться про репресивну акцію комуністичної партії та радянської влади другої половини 20-х років, яка передбачала виселення колишніх поміщиків за межі їх постійного проживання. На прикладі Миколаївської округи УСРР автор показує надуманість та бездіяльність цієї акції, яка зайняла відповідне місце в системі репресивних заходів більшовиків щодо сільського населення, але стала своєрідним прологом до знищення заможного селянства під час примусової колективізації у кінці 20-х – на початку 30-х років.

In the article there is a speech about the repressive share of Communist Party and soviet authority in the second half of 20-th years, which provided eviction of the former landowners for bounds of their fixed residing. On example of a Nikolaev district USSR author shows artificiality and Groundlessness this share, which however has taken an appropriate place in the system of repressive measures of Bolsheviks in relation to the village population, has become an original prologue to destruction of prosperous peasantry during forced collectivization at the end of 20-th – in the beginning of 30-th years.

Орлянський В.С. Політика коренізації та єврейство України в 1920-х – на початку 1930-х років 115

В статті розглядається політика, яка проводилась Радянською державою в 1920 – на початку 1930-х років з національного питання, обставини, які сприяли її прийняттю, а також особливості її реалізації по відношенню до єврейського населення республіки. Показуються конкретні форми та методи реалізації цієї політики, її місце у вирішенні "єврейського питання", а також причини її згорання в середині 1930-х років.

In this article the national policy carried out by S government in 1920 – early 1930s, circumstances promoting its acceptance and peculiarities of its achievement relative Jewish population are considered. The article shows specific forms and methods of this policy's achievement place in the solution of "the Jewish problem", and the cause of its abolition by the middle 1930s.

Стремєцька В.О. Українізація установ культури Півдні України у 20–30-х роках ХХ ст. ....

Стаття на основі широкого кола джерел висвітлює процес українізації культурно-освітніх установ Півдні України (Миколаїв, Херсон, Одеса) у 20–30 роки ХХ ст. Значна увага приділяється основним досягненням та труднощам на цьому шляху. Автор характеризує методи українізаційної діяльності бібліотек, клубів, шкіл ліквідації неписьменності, музеїв тощо, досвід якої може бути корисним і в наш час. Робиться також спроба прослідкувати процес згорання українізації в другій половині 30-х років.

Based on a wide selection of literature, the article depicts the Ukrainization process of cultural and educational institutions in the South of Ukraine (Mykolayiv, Kherson, Odessa) in the 20s – 30s. Much attention is given to the main achievements and problems on this way. The author characterizes methods of Ukrainization activity of libraries, clubs, schools of abolishing illiteracy, museums, etc. The experience of this activity can be very useful nowadays. It also made an attempt to retrace the process of Ukrainization cutting down in the second half of the 30s.

Нікольський В.М. Політичні репресії 1941–1945 в Україні: постановка проблеми, джерельна база, методи дослідження .....

У статті вперше робиться спроба узагальнити і систематизувати документальну базу дослідження політичних репресій періоду Великої Вітчизняної війни в Україні. Автор характеризує окремі групи документів, які зберігаються у Державному архіві Служби безпеки України, обласних державних архівах, обліково-архівних підрозділах обласних управлінь СБУ.

For the first time the author tries to generalize and systematize the documentary basis of investigation of political repressions during the Second World War in Ukraine. The author characterizes separate groups of documents stored in the State Archives of Ukrainian Security Service, Public State Archives, registration archives divisions of regional Administrations of Ukrainian Security Service. The author defines the theme investigation peculiarities, suggests approved methods of documents analysis.

Пісклова Н.В. Хронологія розвитку конфлікту в сербському краї Косове (1945–1999 рр.)..... 13

В статті розглядається актуальна на сьогоднішній день проблема – історія етнічного конфлікту у сербському автономному краї Косове. Автор зробив спробу дати коротку хронологію розвитку ситуації у Косовому з моменту утворення на території Балканського півострова незалежної держави – Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії до 24 березня 1999 року, коли країни – члени Північноатлантичного альянсу почали безпрецедентну агресію проти незалежної держави – Союзної Республіки Югославії, порушивши тим самим всі норми міжнародного права.

The history of ethnic conflict in Serbian autonomous region Kosove is under author's consideration. The author has tried to give short chronology of the development of a situation in this region from the moment of derivation on territory of a Balkan peninsula Socialist Federal Republic of Yugoslavia till March 24, 1999, when countries – the members Nothen atlantic alliance have begun unprecedented aggression against the independent state – Allied Republic of Yugoslavia, by infringing thereby all norms of the international law.